

Un bar qui fait un tabac...

Als Franse aardappeltelers boos zijn op de Europese landbouwpolitiek, storten ze gewoon tonnen aardappels voor de *préfecture*. *Ça soulage!* Het lucht op, en het is lekker demonstratief! Maar wat doen boze eigenaren van kleine *bar-tabacs* als zij zich bijvoorbeeld tegen de *paquet neutre* en zijn onfrisse slagzinnen willen verweren? Wat is dus de favoriete protestactie van de zogenaamde *buralistes*? Om de deur van het ambtelijke gebouw te blokkeren moet je wel erg veel sigarettenpakjes opstapelen...

Eh bien non, ils déversent des carottes! Ja, u heeft het goed gelezen: sigarettenverkopers die hun stemmen willen laten horen storten... bergen wortelen! Wat een vreemde *coutume*, zult u denken...

Om dit te begrijpen hoeft u alleen maar naar de *devanture* van zo een *bar-tabac* (in vele dorpen *bar-tabac-marchand-de-journaux-poste-épicerie-dépôt-de-pain* geworden) te kijken: daar hangt ze, de beroemde *carotte de tabac*, het onmiskenbare teken dat men hier *l'herbe à Nicot** kopen kan. En net zoals de groene kruizen van de *pharmacies* moet het nu van de wet lichtgevend zijn, zodat men sneller aan zijn dagelijkse dosis kan komen. Dit langwerpige *enseigne* herinnert ons aan de in elkaar gerolde tabaksbladeren die de populairste gebruiksvorm van tabak was, lang voordat soldaten van Napoleon sigaretten meebrachten uit Spanje. Men raspte toen die *carotte*, en ging erop kauwen (*chiquer*), het in een pijp roken of – vaker nog – met de neus opsnuiven (*priser*). Daarvoor legde men een hoopje tabaksraspsel in het kuiltje van de pols (vandaag nog *la tabatière* genoemd) en inhaleerde men het stevig in de neusgaten, net als nu met cocaïne... Tabak werd snel een staatsmonopolie (Colbert, 1760) en Frankrijk de grootste producent van Europa, in het bijzonder in de streek rond Bergerac. Het genootsmiddel was in de 18de-eeuwse Franse samenleving zo in zwang geraakt dat Molière zijn 'Don Juan' het volgende kon laten zeggen: "*Il n'est rien d'égal au tabac; c'est la passion des honnêtes gens; et qui vit sans tabac n'est pas digne de vivre.*"**

Vandaag de dag is de *belle époque* van de Franse *bar-tabacs* verleden tijd. Maar zoals ieder markante cultuurverschijnsel hebben de tabak en zijn 'wortel' hun stempel op de Franse taal gedrukt. 'Carotter' is een familiair werkwoord geworden voor 'minder aan iemand geven dan waar men recht op heeft'. Net als bij het raspen van een tabakswortel. '*Avec la crise, les patrons vont encore vouloir nous carotter nos salaires*'. En als iets cultureels, of het nu een theaterstuk, een nieuw muziekband of een boek is, snel een enorm succes boekt, zegt men 'Ça fait un tabac!'. En daarom is de reclamekreet van deze Bretonse bar zo geestig: *un bar qui fait un tabac!*

foto: Jeroen Sweijen

* in 1560 stuurde Jean Nicot, de Franse ambassadeur in Portugal, de *Reine-Mère* Catherine de Médicis wat tabakspoeder als medecijn tegen de hoofdpijn van haar koninklijke zoon, François II; het werkte en het wondermiddel werd snel erg gewild.

** "Niets kan de tabak evenaren; het is voor de goeude mensen een ware passie, en wie zonder tabak leeft is het leven niet waardig."